

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Testimonia Et Exempla Multorum insignium Jurisconsultorum, aut
Canonistarum, & aliorum Eruditorum, approbantium consilium
constituendi in Regulas Corpus Juris Canonici.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

TESTIMONIA ET EXEMPLA

Multorum insignium Jurisconsultorum, aut Canonistarum, & aliorum Eruditorum, approbantium consilium constituendi in Regulas Corpus Juris Canonici.

UAMVIS Exempla sint species Testimoniorum redditorum actione, & ita considerata intelligantur nomine *Testimoniorum*, creditum est nihilominus debere illa distingui à Testimoniis, & hoc nomine comprehendere tantum ea, quæ sic communiter appellantur; hujus generis ea esse quæ redduntur verbis. Sic per Testimonia hinc intelligimus ea, quæ Periti dixerunt in favorem explicationis Juris, aut aliarum rerum per Regulas, Principia, aut Sententias, aut Effata, nam hæc verba & alia similia sinonima sunt, idemque significant. Excipientur igitur Testimonia, ex Præconiis à Viris Peritis datis modo explicandi materias per Regulas, & Exempla Operum quæ ediderunt in hunc modum. Cùm autem ea sint diversæ speciei, quia quedam sunt tantum pura Collectio Regularum dispersarum hinc & illuc, & in ordine convenienti distributarum; alia quæ constant ex Regulis compositis ab Autoribus illorum Operum; alia denique quæ sunt mixta, cùm excipientur ex his duobus hujusmodi Regulis, sed limitata soli interpretationi & intelligentiæ cujusdam generis Canonici; inde colligentur multa Testimonia approbationis hujus methodi, quæ considerata in eo quod habent commune, nempe esse signa illi faventia, unum facient tantum genus Testimoniorum differentium unice in re purè accidentali.

Elogia data huic Methodo colliguntur ex Operibus, in quibus adoptatur: nam sæpius exaltatur ab Autore aut Editore eorundem, sive in Præfatione, sive in Epistola Dedicatoria; materia utriusque id exoptulat, sine quo essent imperfectæ; quamobrem inter præcipua hujus generis Jus Gallicum spectantia, nullum est in quo mentio non fiat de utilitate explicandi Jus per Regulas: Sunt 1°. Instituta Morum ANTONII LOISEL, ætatis suæ longè celeberrimi. 2°. Methodus Generalis ad intelligentiam Consuetudinum à PAULO CHALLINES, Perito Jurisconsulto, ut videtur non solum hoc Opere, sed etiam suis Notis in Instituta citata, & in Opus sequens. 3°. Sententiæ Generales Juris Gallici à PETRO L'HOMMEAU, doctè ab Autore explanatæ. 4°. Jurisprudencia fori in Sententias redacta à LAURENTIO JOUET antiquo Advocato.

Institutiones LOISEL Editionis 1665. à CHALLINES dedicantur D. TALON. Dum in iis Editor loquitur de Opere quod ipsi dedicat, comparat illud primò Tabellæ omnium Provinciarum magni Regni, in qua Principes cum voluptate vident omnem suæ Dominationis amplitudinem, & quam pretiosè asservant in Cimeliarchio, aut alio loco, in quo sapissimè morantur, ut renovent sic frequenter satisfactionem quam ipsis creat. Deinde explicans comparisonem suam, sic agit his verbis: „Nulla sunt Opera tam pretiosa quàm ea, in quibus res „ magnæ amplitudinis rediguntur parvo spatio, & nihilominus conservant omnem suum vigorem, „ & omnem suam bonitatem, quamvis imminuatur eorum magnitudo; Instituta quoad morem hu- „ jusce præstantis Autoris, in quibus omnis fortitudo, & omnis pulchritudo infinitorum Volumi- „ num magni nostri Juris Gallici recollecta reperiuntur, cùm sint hujusce præclaræ dotis, non „ sunt vili pretio de more habenda „. Ex eò quòd cùm sint tantum Regulæ in Opere LOISEL, hæc elogia non possunt recidere, nisi in Regulas, & consequenter in Methodum explicandi Jus per Regulas; verum utilitas hujus Methodi videtur adhuc Præfatione LOISEL; continet quod potest dici hæc de re convenientius, & idèò digna est quæ tota & integra referatur, ne minuatur, illius vice dando solum excerpta: „Eodem modo, *inquit*, quo ma- „ gnus noster Præceptor & Doctor communis Juris Romani nos docebat accuratè investigan- „ das Regulas, necnon & Principia indaganda cujusque Partis ejusdem; itaque laborem cepi „ simul & voluptatem, colendo illud cum nostro Jure Gallico, spatio 40. annorum & „ amplius, cùm annotavi in nostris Consuetudinibus & Usibus quod habebat speciem Regulæ, „ aut Sententiæ, & ordinando paulatim in aliquem potiorem ordinem dirigere, cùm sperarem „ duplicem ex hoc utilitatem adventuram; unam in eo quod possent esse fructuosæ, & tibi „ & aliis minùs peritis usu & scientiæ, aut Institutis Consuetudinum Juris nostræ Galliæ; alteram in eo quod peritissimus quisque invitaretur ad communicandum cum Publico quidquid „ ex

„ ex eo habet, aut feliciter recolligere poterit, & quod post tot excerptiones confusas & incer-
 „ tas, hæc scribendi simplicitas non fastidietur, in qua videmus duos SCEVOLAS, NERATIUM,
 „ CAIUM, PAPIANUM, PAULUM, ULPIANUM, POMPONIUM, MARTIANUM,
 „ RUFFINUM, & alios Jurisconsultos, omnem suam Operam posuisse, & Medicorum Prin-
 „ cipem acquisivisse immortalæ laudem; imò reperitur etiam in hoc Opere aliquandò reso-
 „ lutio aliquorum Punctorum maximè dubiorum, & in controversiam vocatorum; & fortè
 „ fortuna adveniret tertius fructus, qui longè alios duos superaret, & hic esset quòd quemad-
 „ modum Provinciæ, aut Ducatus, Comitatus, Ditione nobilia Prædia hujusce Regni recta &
 „ gubernata sub diversis Consuetudinibus ordinata sunt, cum tempore sub Imperio solius
 „ Regis, & fermè solius suæ monetæ, sic possent redigi ad conformitatem, rationem & æqui-
 „ tatem solius Legis, Consuetudinis, ponderis, & mensuræ, sub autoritate Majestatis Regalis,
 „ cum possis habere persuasum plerumque partem eorum, quæ hic animo agitantur visa fore
 „ extracta ex origine & fonte Juris Antiqui consueti, & magis usitati hujusce Regni, usu &
 „ praxi ejusdem, cum perpauca de me attulerim cum ordine & conjunctione, cujus comper-
 „ tum habui magnam curam habendam esse semper: quod si quam reperias obscuritatem, aut
 „ majorem antiquitatem in aliqua ex illis Regulis, illarum usus easdem tibi dilucidabit magis
 „ ac magis, & ostendet illas multum inservire ad memoriam nostri Juris Gallici, quasi si non-
 „ nullæ ex his non videantur, aut revera non sint semper veræ, memineris initio pro Regu-
 „ la tenendum, quod est universalius & generalius, nisi sint exceptiones & reipsa primam om-
 „ nium Regularum hanc esse: *Nulla Regula sine errore* „

Descripti eò libentius hanc Præfationem, quod nihil sit in ea, quod justam non habeat suam
 applicationem in Opere meo, excepto hoc quod est particulare Juri Gallico: Eadem in hoc
 reperiuntur commoda, in eo sequor exemplum magno virorum: Regulæ ex-
 ceptæ sunt ex fundo Juris, hujus propria verba retineo, ita ut in hoc puncto illis non cedam;
 sed his communibus utilitatibus alias jungo, quæ dignæ sunt adhuc attentione: nam
 præterquam quod in ordinem meliorem digeritur, in eo nihil est de meo, nisi ordo & apta
 compositio, quibus addo explicationes, sine quibus Opus longè minus utile foret: His etiam
 jungo exceptiones collectas eodem modo ex fundo Juris, & omnia alia necessaria ad conci-
 liationem contrarietatum realium aut apparentium, & præsertim multas Notas Criticas, Geo-
 graphicas, Chronologicas, Historicas, & Practicas. Est & in eadem Editione Monitio Lectori
 Operi meo addicenda in iis, quæ in eo exponuntur de Regulis LOISELLI, nempe quod,
 cum Regulæ & Proverbia non habeant certum Autorem, potest dici hæc esse Opera om-
 nium hominum, à quibus idè non possunt non accipi, sed è contra ab iis semper bene-
 volè pensantur, cum sint ingenii ipsorum fetus pretiosissimi, & in quibus omnis scientia &
 sapientia, quæ est ad vitæ eorum rationem necessaria, includitur; nam quas excerpti Regu-
 las, eæ sunt hujus generis, cum frequenter excipiantur ex recta ratione omnibus hominibus
 communi, unde extant in Jure Civili, sicut & in Jure Canonico, & ubique sunt acceptæ.

Leguntur in Præfatione Regularum ad intelligentiam Consuetudinum multa, quæ vergunt
 ad commodum illarum Regularum, quæ possunt applicari ad Regulæ spectantes interpreta-
 tionem Canonum, quæ sunt pars Operis mei. Nempe Quod 10. sint veluti claves, ut
 aperiantur & evidenter cognoscatur quod est occultum in Textu Morum, aut quasi lumina
 splendida, quibus clarè perspicimus motivum Consuetudinum, & mentem populorum, qui
 eas introduxerunt, ut ex iis suum Jus Civile componerent, autoritate Regum nostrorum,
 qui tanta cum Clementia indulserunt subditorum suorum sententiis, ut ex iis sanxerint &
 etiam sanciant quotidie Leges in Regno suo. Potest & debet dici de Ecclesia, quan-
 tum ad mores diversos, quos in eo auctorat, quod CHALLINES ibi dicit de Regibus
 Galliarum quoad Jus consuetum sive consuetudinarium.

In ea legitur, 2°. Omnes Scientias & Artes habere quasdam Notiones Generales, &
 Principia universalis, quæ vocantur ab ARISTOTELE *Communia Axiomata*: & quem-
 admodum Architectus non debet facere sui ædificii fundamentum in arena, aut in aliqua
 terra mobili, sed in terra firma & solida, ita pariter necesse est, ut illi, qui volunt in-
 telligere Consuetudines, non fundentur illusionibus & imaginationibus vagis, fluctuantibus, &
 incertis, sed ut nitantur & fulciantur Regulis constantibus & immutabilibus. Reverà in
 hoc omni nihil est, quod non conveniat Juri Canonico, sive Communi, sive Particulari,
 ut ostensum est in Decimo-quarto Tractatu illorum, quibus Prolegomena constant.

Sub finem *Sententiarum Generalium Juris Gallici* à PETRO L'HOMMEAU, refertur admonitio
 nostrum propositum concernens, nempe quod ipsi mens erat edendi Secundum Volumem
 ad illarum Sententiarum explanationem; in quo verò loquens de secundo hujus pro-
 positi motivo, aperit aliud commodum Methodi explicandi Jus per Regulæ, hoc est,
inquit, ut ostendatur digito & oculo Jus Gallicum nec esse vagum, nec incertum, (ut
 quidam consideratè sentiunt) sed suas habere Regulæ & Sententias certas, constantes, &
 infallibiles, ut omnes Artes & Scientiæ. Quod necessarium existimavit quoad Jus Galli-
 cum non est inutile, habitâ ratione Juris Canonici, cujus mutationes frequentes in facto
 disci:

disciplinæ adduxerunt bonæ multos ad credendum, idem habere vitium quod Jus Gallicum; unde fit ut coacti simus ostendere contrarium in Tractatu Canonum abrogatorum, & alibi, sed nullâ re illud clariùs patet, quàm infinitis Regulis firmis, constantibus, & universaliter acceptis, quas in Opere meo expono.

Jovet ultimus Authorum citatorum, qui constituerunt Jus Gallicum in Regulas, non minùs honorificè sentit quàm cæteri de hâc Methodo; sic, in suâ ad Lectorem Monitione, mentem aperit: „Nihil est in naturâ quod suis non nitatur principiis; fundamenta terræ tumentur præclarum „ordinem qui in eâ reperitur, ex quo Deus confusionem ex eâ separavit: Sua sunt artibus statuta, „sua sunt scientiis præcepta, suæ sunt & leges; quæque suas habet Sententias secundum objectorum „suorum differentiam; nostra Jurisprudencia est abyssus, nisi discretè separetur ejus mixtio;: Nihil videtur aptius ut quis sentiat utilitatem & etiam necessitatem Regularum ad explicationem Juris.

Est aliud Opus spectans Jus Gallicum quod videtur partim elucubratum fuisse ad exemplum Tractatûs ultimi, & præcedentis, necnon & Tractatûs Legum Civilium in suo naturali ordine positurum. Jus Ecclesiasticum Galliæ in eo per Sententias enucleatur, sicut & in Opere Joveti, & Lhommæi, & hæc effata in eo diriguntur secundum ordinem quem aptiorem Author judicavit. Hujus Tractatûs Titulus hic est, *Leges Ecclesiastica Gallia in suo nativo ordine*. Ostendit Præfatio cujus utilitatis fit hæc Methodus, longâ enumeratione difficultatum quas resolvit: illud eadem ratione etiam sensu percipiendum præbui in Præfatione Operis mei, quæ pariter ejus complectitur Historiam.

Hæc quinque Opera non sunt sola quæ testimonium dicant in gratiam methodi explicandi Jus per Regulas; tales sunt præ cæteris Jurisconsulti expressè nominati à *Loysel*, quibus addendus *Modeslinus* qui in lucem edidit, sicut & illi, Libros Regularum, quorum referuntur fragmenta in Digestis. Idem videtur esse de Jurisconsultis qui libros composuerunt, sive Sententiarum, sive Definitionum, citatis quoque in Digestis; tales sunt adhuc Scriptorum Collectores, tam Juris Civilis quàm Canonici, quorum Tituli sunt de Regulis Juris, & de iis qui operam dederunt in hoc Titulo. Talis est imprimis *Nicolaus Vigilius*, qui utrumque Jus explanavit per Regulas, cujus Methodus de Jure Canonico suprâ examinata est. Tales sunt in materiâ Medicâ Magnus Hippocrates, qui hanc per Aphorismos interpretatus est, ex quo videtur consilium cepisse *Arnoldus Corvinus*, qui eodem modo exposuit materias Canonicas. Eadem Methodus introducta est quoque in explicationem Theologiæ; Præclarum habemus exemplum in Libro *Petri Lombard* Magistri Sententiarum nuncupati, qui exposuit hanc materiam per Sententias Scripturæ, Conciliorum, Patrum, & aliorum Scriptorum Ecclesiasticorum, dando illis ordinem ad hoc necessarium.

Authoribus qui agnoverunt necessitatem explicandi materias per Regulas, Principia, Sententias, & manifestaverunt aut sermonibus aut Operibus suis, jungi possent illi omnes qui toti fuerunt in dandis Summariis accuratis Textuum Juris, cujusque Decisionem continentibus; nec non & illi, qui suis in hos Textus Commentariis, primò referunt Breviaria, ut imprimis *Fagnanus*; denique illi qui ea redigunt ad Conclusiones quarum postea dant testimonia, seu quoad quemque Textum, sive quoad omnes ejusdem Tituli qui docent rem eandem, ut *GONZALEZ*; nam hæc Summaria, hæc Conclusiones sunt Regulæ continentis unicè dispositionem Juris, quæ cum ordinentur juxtâ ordinem generalem quem postulant materiæ, & ordinem particularem cuique necessarium, sunt Corpus Regularum, quod complectitur omnes Decisiones Juris in suo Ordine Naturali; hi Autores aliam aperuerunt & præparaverunt viam Operi quod edo; didicerunt separando Decisiones à factis, immorandum tantum Decisionibus, quibus hæc dederunt occasionem; nihil fermè deerat eorum labori præter ordinationem Decisionum, & addita fuit, postquam accuratè perpensum est an illæ sint rectè conformes Textibus ex quibus excerptæ fuerunt.

Non in vanum videbitur quod dixi de Utilitate Methodi explicandi materias per Regulas, in Præfatione Tractatûs Usuum Ecclesiæ Gallicanæ pertinentium ad Censuras, & in peculiari Tractatu de Privilegio Canonis *Si quis suadente* inserto in eodem Tractatu; utrobique de commodo hujusce Methodi loqui coactus fueram, quia erant ex præcipuis quorum editione separatâ gustûs publici periculum facere volebam.

Comparando Opus nostrum, cum *FLORENTII* Operibus, imprimis cum hoc quod fecit consultò spectans modum colligendi Canones, docendi & ediscendi Jus Canonicum, & cum Prænotionibus Canonicis *DOUJATI*, observatur accuratè omne quod in eo invenitur pertinens ad utilitatem explicandi Jus per Regulas, Sententias, Principia, Effata, Axiomata.

Loquendo de Autoribus qui suis exemplis testimonium reddiderunt in favorem modi docendi per Regulas, ommissus est *PETRUS PITHÆUS*, qui versùs finem XVI. Sæculi, in Sententias constituit Libertates Ecclesiæ Gallicanæ, incipiendo per generaliores, quibus omnes alias refert tanquam consequentias ex principiis suis deductas. Prima, quod Rex ab omni potestate Ecclesiastica non pendeat in rerum temporalium administratione; Altera, quod Papa subiectus sit Canonibus, in rerum spiritualium gubernatione.

Epitome Juris Civilis & Juris Canonici à *CARDINALI DE LUCA* editum debuisset in numerum Authorum aggregari qui hanc Methodum approbaverunt suo exemplo; nam differit de principiis, & quidem per sententias: habet pro Titulo, *Il Dottore vulgare, o vero Compendio di tutta la Legge Civile & Canonica*. Editum est Romæ anno 1679. in 9. Volum. in 4. Author est magnæ famæ, tum propter suum judicium, cum propter suam eruditionem, *Vid. Catalogum Autorum Juris Canonici p. 53.* à *DOMINO LANGLET.*

Methodus nostra probatur factò & verbo in Paratitlis ANDREÆ DE VAUX; nam noñ solùm explicat Jus Canonicum per etimologiam nominis, per definitionem rei, per Divisiones, Subdivisiones, per causas & effectus, per proprietates, sed etiam loquitur honorificentissimè de hâc Methodo initio suæ Lectori Monitionis, in quâ dicit illam commendari ab omnibus Philosophis & omnibus Jurisconsultis; & quemadmodum communiter usitatur, Principes Belgici iusserunt, ut Tirones studii Juris tùm Civilis tùm Canonici docerentur Institutiones utriusque, quia complectuntur prima principia, & quia dant idæam generalem totius Corporis Juris, *Cùm omnium non modò Philosophorum, sed & Jurisconsultorum sententiâ receptum sit, ut in tradendis Disciplinis à primis principiis, & ab aliis quæ universaliora sunt, initium sumatur, tuncque paulatim ad altiora procedatur, donec ad ultima scientiæ artisve perveniatur fastigia; nec aliter scientiæ vel artis alicujus studiosi, quàm hisce gradibus ad veram solidamque eruditionem pertinere valeant: jure optimo à Serenissimis Belgii Principibus constitutum fuit, ut in hac nostrâ Lovaniensî Academiâ non minùs ad Sacrorum Canonum scientiam aspirantibus, quàm ad Legum cognitionem animum applicantibus, Institutiones prælegerentur, quæ non modò prima Juris Pontificii principia contineant, sed totum velut Corpus atque universalem illius cognitionem exhibeant.*

Si Autor loquens de necessitate hujus Methodi mentionem faciat specialem incipientium, ideò agit, quia plus illâ opus habent quàm alii, & non vult illud ad eos solos restringi, quod dicit de hac necessitate; nam sine hac Methodo difficile est rem quamque in suo loco naturali constituere, & necessarium est omnibus ut in interpretatione Juris, spectati sive generaliter sive particulariter, ordo naturalis adhibeatur, tùm materiarum comparatarum aliâ cum aliis, tùm partium cujusque materiæ inter se collatarum; aliter in confusionem inciditur, & non potest non defatigari Lector, cùm ad loca aliena sæpiùs remittatur, ad quæ cogitare non posset non monitus. Itaque, quod postea dicit Autor de ordine & partitione, convenit subjecto, scilicet Methodo explicandi Jus per Regulas, nam ambo sunt conditiones absolutæ necessariæ ad illam: Sine justa partitione bonus ordo esse non potest, & sine hoc non possumus duci ad notitiam principiorum minùs generalium, per agnitionem principiorum generaliorum, sive agatur de generalitatibus Juris, sive mentio fiat de Jure privatim considerato. Itaque non in vanum referetur hîc pars utriusque, cùm certum sit sapientiores credidisse necessarium, ut quæque materia in apto ordine explicetur: addit quod meritò vituperentur Interpretes Juris, qui sæpè egerunt de rebus benemultis extrâ locum suum, & varios pannos assuerunt miscendo varium genus præceptorum & materiarum: Similes in hoc homini rustico qui poneret simul diversâ grana, hordeum, triticum, fabas, & alia legumina. Cùm deindè aliqua exempla attulerit, observat multa incommoda ex hâc confusione nascentia; unum ex præcipuis in hoc situm est, quod indefinenter Lector remittatur ad loca aliena, ad quæ non potuisset attendere, sine talibus remissionibus; alterum in eo positum quòd exponatur sæpè ad quarendum, ita tamen ut non possit interdum reperire; ultimum, quod materiæ ferè inextricabiles seu inintelligibiles efficiantur.

Quod ad partitionem pertinet, observat concinnitatem in partitione rem esse magni momenti, sed difficillimè ad illam aspirari; & utrumque probat: Undè potest concludi quod in hac materia quisquis agere, ut meliùs potest, debeat, & labori aliorum indulgere. In rebus magnis conatus sunt laudandi, & nullus tenetur ad primum ordinem pervenire; satis ipsi, si quantum potest ad illum accedat proximè.

Glossatores primi redegerunt Decisiones Juris in Regulas, observando quid decidat quisque Textus, quod solent facere post expositionem casus resoluti; Summistæ deindè ordinaverunt has Observationes Interpretationum; & hunc perfecerunt ordinem Institutarii, collocando quamque Decisionem cum suis consequentiis, in suum locum, nec tamen adhæserunt ordini Decretalium, quem fecuti sunt Summistæ.

APPROBA-